

Lublin, dn. 27.11.2020 r.

OCENA

pracy doktorskiej mgr Doroty Świst pt. „Zachowania zdrowotne i wartościowanie zdrowia przez kobiety w okresie okołomenopauzalnym z powiatu świdnickiego”

Promotor: dr hab. n. o zdr. Grażyna Iwanowicz-Palus

Okres okołomenopauzalny u kobiet odnosi się do okresu przejściowego między wiekiem prokreacyjnym a ostatecznym zatrzymaniem się cyklu miesięczkowego. Towarzyszy mu wiele przemian fizjologicznych, skutkujących zwiększonym ryzykiem wystąpienia m.in. chorób układu krążenia, metabolicznych oraz niektórych nowotworów. Istotnym elementem, dającym szansę na zmniejszenie dolegliwości i skutków biologicznych przejściowych przemian zachodzących w organizmie w tym okresie są odpowiednie zachowania zdrowotne, a zwłaszcza właściwy styl życia, rezygnacja z zachowań szkodliwych, m.in. takich jak palenie papierosów, nadmierne spożywanie alkoholu. Realizacja zachowań zdrowotnych pozostaje w zależności z umiejscowieniem zdrowia w systemie wartości. Taką zależność dostrzegła Doktorantka i podjęła próbę jej analizy naukowej.

Konstrukcja pracy doktorskiej pani mgr Doroty Świst ma klasyczny układ, liczy 177 stron wydruku komputerowego, zawiera 37 tabel oraz obejmuje 190 pozycji piśmiennictwa. Zdecydowana większość cytowanych publikacji (ok. 80%) to prace polskojęzyczne.

W skład pracy wchodzi kolejno: wykaz skrótów, wstęp, rozdziały poświęcone podstawom teoretycznych oraz podstawom metodologicznym badań, wyniki badań, wnioski, dyskusja, streszczenia w j. polskim i angielskim, piśmiennictwo, aneks zawierający 3 załączniki. Moje zastrzeżenie budzi kolejność niektórych rozdziałów i ich proporcje. Wnioski zwyczajowo zamieszcza się jako kolejny rozdział po dyskusji, a nie przed dyskusją jak ma to miejsce w dysertacji. Ponadto Pani mgr Dorota Świst nie zachowała proporcji

pomiędzy wstępem i wprowadzeniem teoretycznym liczącym łącznie 38 stron i dyskusją, której poświęciła jedynie 12 stron. Przyjmuje się, że objętość dyskusji powinna być równoważna z objętością wprowadzenia teoretycznego. Zbyt obszerne wprowadzenie teoretyczne sugeruje, że problematyka podjęta w pracy jest już przebadana i nie ma w niej elementu nowatorskiego, a z kolei zbyt krótka dyskusja wskazuje, że autorka dokonała porównania własnych wyników z badaniami innych autorów w sposób zawężony.

Doktorantka w sposób obszerny przedstawiła podstawy teoretyczne będąc przyczynkiem dla realizowanych przez nią badań. W sposób uporządkowany i syntetyczny w oparciu o przegląd piśmiennictwa naukowego zaprezentowała rozważania poświęcone zachowaniom zdrowotnym, uwzględniające różne ich modele, typy, proces kształtowania i fazy zmian, wartościowaniu zdrowia oraz wpływowi menopauzy na zdrowie kobiet. Na uwagę zasługuje fakt, że pani mgr Dorota Świst odnosząc się do konsekwencji zdrowotnych menopauzy, nie zawężyła ich jedynie do objawów organicznych, ale wskazała także na jej następstwa odnoszące się do wymiaru psycho-społecznego zdrowia kobiety, mającego wpływ na codzienne funkcjonowanie w kontekście relacji rodzinnych, zawodowych itp., a zatem uwzględniła wymiar holistyczny zdrowia badanych kobiet.

W drugim rozdziale dysertacji pani mgr Dorota Świst w sposób skrupulatny i dojrzały opisała przeprowadzony proces badawczy. Zaprezentowała cel, problemy i hipotezy badawcze, a także metodykę badań i ich organizację.

Celem pracy była ocena zachowań zdrowotnych i wartościowania zdrowia przez kobiety w okresie okołomenopauzalnym z powiatu świdnickiego. Doktorantka sformułowała 1 główny problem badawczy i 6 problemów szczegółowych, a także 6 hipotez bezpośrednio odnoszących się do problemów szczegółowych.

Badania zostały zaplanowane przez panią mgr Dorotę Świst w sposób właściwy i przemyślany, poprzedzone były zgodą Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Lublinie (uchwała KE-0254/160/2017). Ich realizacja miała miejsce od października 2017 do listopada 2018 r., a respondentkami były mieszkanki powiatu świdnickiego. Doktorantka w swoich badaniach zastosowała metodę sondażu diagnostycznego. Wykorzystanym narzędziem był kwestionariusz ankiety składający się z 4 części, tj. części zawierającej autorskie pytania oraz 3 wystandaryzowanych narzędzi składających się na trzy kolejne moduły, tj. Inwentarza Zachowań Zdrowotnych (IZZ) - zawierającego 24 stwierdzenia opisujące różnego rodzaju zachowania związane ze zdrowiem, Listy Kryteriów Zdrowia (LKZ) - składającej się z 24 stwierdzeń opisujących różne wymiary zdrowia fizycznego,

psychicznego i społecznego oraz Skali Satysfakcji z Życia - SWLS (ang. The Satisfaction with Life Scale) – zawierającej pięć stwierdzeń odnoszących się do dotychczasowego życia.

Kwestionariusze ankiety zostały wręczone 1100 kobietom, ostatecznie do analizy Doktorantka włączyła 816 wypełnionych ankiet. Badania właściwe poprzedzone zostały badaniem pilotażowym wśród 30 kobiet w wieku okołomenopauzalnym.

Zebrane dane zostały opracowane statystycznie za pomocą pakietu statystycznego IBM SPSS Statistics (v.21). Doktorantka zastosowała właściwe testy statystyczne pozwalające na analizę zebranego materiału badawczego i wnioskowanie. Całość analizy statystycznej uwzględniała podział respondentek na dwie grupy, tj. kobiety w okresie perimenopauzy (478) i kobiety w okresie postmenopauzy (338).

W rozdziale trzecim Doktorantka przedstawiła dogłębną i bardzo obszerną – 78 stronicową, analizę statystyczną otrzymanych wyników badań. Stanowi ona ciąg logiczny i odpowiada przyjętemu celowi badań oraz odnosi się do postawionych problemów. Pani mgr Dorota Świst wykazała, zależność pomiędzy stopniem nasilenia poszczególnych kategorii zachowań zdrowotnych u badanych a oceną ich stanu zdrowia. Z badań wynika, że kobiety w okresie postmenopauzy, które miały bardzo dobrą kondycję psychiczną, prawidłowe BMI legitymowały się wykształceniem wyższym i żyły w bardzo dobrych lub dobrych warunkach socjalno-ekonomicznych oceniały swój stan zdrowia jako bardzo dobry, a także prezentowały wyższy poziom zachowań zdrowotnych odnoszących do podejmowanych działań w porównaniu do kobiet będących w okresie perimenopauzy.

Z kolei w zakresie preferowanych wartości w obrębie zdrowia badania wykazały, że kobiety w okresie perimenopauzy większą wagę przypisały dbałości o wypoczynek, sen, umiejętności pracy bez napięcia i stresu, posiadaniu pracy, natomiast kobiety w okresie postmenoauzy wyższą pozycję przypisały takim wartościom, jak: dożyć późnej starości, nie odczuwać żadnych dolegliwości fizycznych, mieć wszystkie sprawne części ciała.

Ponadto, w grupie kobiet w okresie perimenopauzy odnotowano większą satysfakcję z życia w porównaniu z grupą kobiet w okresie postmenopauzy.

Konkluzje z przeprowadzonych badań Doktorantka przedstawiła w postaci 1 wniosku głównego, wskazującego na to iż kobiety w okresie postmenopauzy prezentują wyższy poziom zachowań zdrowotnych w zakresie praktyk zdrowotnych oraz większe zainteresowanie wartościami związanymi ze sprawnością fizyczną w odróżnieniu od kobiet w okresie perimenopauzy, które najwyżej doceniały wartości zdrowia związane z odpoczynkiem i prawidłowym przebiegiem aktywności zawodowej oraz miały większą satysfakcję z życia oraz 6 wniosków szczegółowych. Należy podkreślić, że wszystkie wnioski

mają charakter teoretyczny i odnoszą się do wyników otrzymanych w ramach niniejszej rozprawy.

Dopełniającym elementem dysertacji jest Dyskusja, w której Doktorantka dokonała porównania uzyskanych wyników badań własnych z wynikami badań innych autorów. W tym celu odniosła się do pozycji literatury, zawierającej doniesienia z badań dotyczących poruszanej w pracy problematyki.

Pomimo dużej staranności, z jaką napisana została oceniana rozprawa doktorska, wnoszę następujące uwagi:

1. Wersja angielska tytułu pracy w sytuacji gdy napisana jest ona w całości w języku polskim (wyjątek streszczenie w j. angielskim) jest zbędna.
2. Wstęp przed wprowadzeniem teoretycznym w mojej ocenie jest niepotrzebnym, niewiele wnoszącym elementem pracy.
3. Dyskusja wymaga dopracowania i rozszerzenia. Warto w większym stopniu odnieść wyniki badań własnych do badań autorów spoza Polski. W rozdziale tym zabrakło również interpretacji i uzasadnienia wyników badań uzyskanych przez Doktorantkę, próby określenia mechanizmów odpowiedzialnych za określone wyniki i ich różnic w porównaniu z innymi autorami badań. Inaczej mówiąc, warto opisać nie tylko co jest, ale także podjąć próbę wytłumaczenia dlaczego tak jest.
4. Proponuję aby rozdział Wnioski zamieścić po Dyskusji.
5. Doktorantka zamiennie stosuje określenia „kategorie zachowań zdrowotnych” i „dziedziny zachowań zdrowotnych”. Poprawne sformułowanie to „kategorie zachowań zdrowotnych”.
6. Pani mgr Dorota Świst zebrała obszerny materiał badawczy. Czy Doktorantka dostrzega możliwość zastosowania uzyskanych wyników badań w praktyce pielęgniarki/ położnej? Jeśli tak, to jakie?

Pomimo poczynionych uwag, uważam, że problematyka podjęta przez Doktorantkę jest ważna i ciekawa. Na docenienie zasługuje wysoki poziom przeprowadzonego procesu badawczego i analizy statystycznej. Pracę pt: „Zachowania zdrowotne i wartościowanie zdrowia przez kobiety w okresie okołomenopauzalnym z powiatu świdnickiego” oceniam pozytywnie. Rozprawa doktorska spełnia ustawowe wymogi będące podstawą ubiegania się o stopień doktora nauk o zdrowiu. W związku z powyższym mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Instytutu Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie

wniosek o dopuszczenie Pani mgr Doroty Świst do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Lublin, 27.11.2020 r.

Kierownik
Zakładu Antropologii Medycznej
dr hab. n. o. zdr. Małgorzata Florek-Luszczyk
prof. IMW

